

Primljen: 25. 5. 2022.
Prihvaćen: 26. 5. 2022.

Izvorni znanstveni rad
UDK: 331.55:004

Digitalni nomadi u Hrvatskoj i njihov prikaz u novim medijima

Digital nomads in Croatia and their representation in new media

¹Ivona Ivanković, ²Mirjana Fijolić

^{1,2}Visoka škola za menadžment i dizajn Aspira, Heinzlova ulica 62a, 10000
Zagreb e-mail: ¹ivona.ivankovic@aspira.hr, ²mirjana.fijolic@hzn.hr

Sažetak: *Republika Hrvatska u kratkom roku je postala jedna od najpoželjnijih destinacija za digitalne nomade. Svojim aktivnostima i intervencijom u zakonodavnom okviru u svrhu olakšanog ulaska i rada digitalnih nomada, predstavlja pozitivan primjer provođenja uspješne strategije njihovog privlačenja. Na poduzetničku inicijativu, Vlada Republike Hrvatske predložila je, a Hrvatski sabor prihvatio, jednostavniju zakonsku proceduru što je Hrvatsku svrstalo na listu primamljivih odredišta za boravak i rad digitalnih nomada.*

Kako bi se ispitaio fenomen digitalnih nomada u Hrvatskoj, njihov prikaz u online inačicama hrvatskih informativnih medija - jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr i netokracija.com, ali i međusobna komunikacija u javnoj Facebook grupi Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia, u svrhu istraživanja korištena je metoda kvantitativne analize sadržaja u čiju svrhu su formirane dvije zasebne matrice.

Ključne riječi: *digitalni nomadi, remote poslovi, digitalni mediji, novi mediji, društvene mreže, poduzetništvo*

Abstract: *In a short time, the Republic of Croatia has become one of the most desirable destinations for digital nomads. Croatia represents a positive example of attracting digital nomads through the right strategic approach. In Croatia, entrepreneurs encouraged a simpler legal procedure for digital nomads. The Government of the Republic of Croatia proposed, and the Croatian Parliament accepted a simpler legal procedure. For that reason, Croatia was immediately included in the list of desirable destinations for residence and work of a growing number of digital nomads.*

In order to examine the phenomenon and representation of digital nomads in Croatian online informative media portals such as jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr, and netokracija.com, as well as their communication in the public Facebook group Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia, the quantitative content analysis, was used. For research in this paper, two unique matrices were formed.

Keywords: *digital nomads, remote jobs, digital media, new media, social networks, entrepreneurship*

1. Uvod

Dok je pandemija COVID-19 virusa preuzimala i mijenjala sve veći dio ljudske svakodnevice, rasla je rasprostranjenost digitalne komunikacije i telerada. Osim potpune disrupcije svakodnevnog života, koronavirus je silom prilika ubrzao i digitalnu transformaciju brojnih poslovanja. Posljedično dolazi do povećanja interesa za novim načinom rada koji nije vezan uz fizičko radno mjesto - digitalnim nomadstvom.

Ovaj tip radnog odnosa izuzetno je privlačan strukama čije poslovanje je ionako vezano uz korištenje računala. Uz brzi internet, radni zadaci mogu se ispunjavati s bilo kojeg mjesta na svijetu što digitalnim nomadima daje slobodu, ali i jamči stabilna financijska primanja.

Inicijativu za uvođenje vize za digitalne nomada pokrenuo je upravo digitalni nomad - Jan de Jong, nizozemski poduzetnik sa splitskom adresom (Petranović, 2020). Brzom reakcijom, Vlada je otvorila put za izvrsnu promociju Republike Hrvatske koja je u kratkom vremenu plasirana u sam svjetski vrh najpoželjnijih destinacija za digitalne nomade. Tako je primjerice, *Global Nomad Guide* hrvatsku digitalnu nomadsku dozvolu rangirao kao najbolju „vizu“ koja se trenutno nudi za nomade (Bradbury, 2021).

S ciljem ispitivanja fenomena digitalnih nomada u Hrvatskoj, provedeno je istraživanje sastavljeno od dva dijela koje pokriva različite digitalne platforme u svrhu prikupljanja relevantnih informacija za temu.

U prvom dijelu provedena je analiza medijskih objava odabranih hrvatskih online informativnih portala kroz matricu od šest pitanja. Cilj prvog dijela istraživanja je provjera najčešćeg fokusa objave informativnih članaka u kojima se spominju digitalni nomadi. Također, rad je usmjeren na otkrivanje informacije je li Republika Hrvatska opisana kao poželjna destinacija pri odabiru privremenog boravka digitalnih nomada. Analiza nastoji otkriti i koja mjesta unutar Hrvatske se spominju kao popularna kod digitalnih nomada, ali i najistaknutije benefite koje oni uživaju kod prakticiranja takvog načina života.

U drugom dijelu istraživanja, analizom objava korisnika u javnoj grupi na Facebooku pod nazivom *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia* nastojimo ispitati na kojem jeziku su objave primarno komunicirane, njihov najčešći format te temu koju pokrivaju. Matrica korištena za drugi dio analize sastoji se od tri pitanja.

2. Teorijski okvir

2.1. Tko su digitalni nomadi?

Digitalni nomadi su „radnici čije je primarno zaposlenje vezano uz internet, a koji se nisu dužni osobno pojavljivati na fizičkoj lokaciji posla, već su o njoj neovisni“ (Thompson, 2018: 3). Kao što Thompson (2018: 3) navodi, „samo se maleni postotak poslova može u potpunosti obavljati online, poput digitalnog marketinga, web dizajna, softverskog inženjerstva, računalnog programiranja i video podučavanja jezika“.

Prema izvješću globalnog udruženja pustolovnih/avanturističkih putovanja ATTA (*The Adventure Travel Trade Association*) koje su pripremili Kelly i Arelano (2021) otkrivene su ključne postavke nomadskog načina života kod odabira destinacije za rad, a one uključuju „važnost pouzdane internet veze, lijepo vrijeme i niske troškove života“. U istraživanju je detektirano kako „većina digitalnih nomada radi za više tvrtki (36%) ili posjeduje vlastitu tvrtku (33%), a mogućnost stalnog putovanja i doživljavanja različitih kultura te upoznavanje lokalnog stanovništva glavni su razlozi za odabir ovakvog načina života“ (Kelly i Arelano, 2021). Zanimljiv je i podatak kako je „20 posto ispitanika postalo digitalnim nomadima tijekom 2020. godine, što je sagledano kao vjerojatna posljedica COVID-19“ (Kelly i Arelano, 2021).

2.2. Digitalni nomadi u Hrvatskoj: definicija, pravni i financijski okvir

Izmjenama Zakona o strancima (NN 133/20) koji se na snazi nalazi od 1. siječnja 2021. u Republici Hrvatskoj su propisani uvjeti ulaska, kretanja, boravka i rada stranaca koji su državljani trećih zemalja u RH te je uveden pojam „digitalni nomad“. Zakon o strancima (NN 133/20) definira digitalnog nomada kao državljanina treće zemlje koji je zaposlen ili obavlja poslove putem komunikacijske tehnologije za tvrtku ili vlastitu tvrtku koja nije registrirana u Republici Hrvatskoj i ne obavlja poslove niti pruža usluge poslodavcima u Republici Hrvatskoj.

Prema istom Zakonu (NN 133/20) privremeni boravak se odobrava do godine dana (moguće i kraće). Nadalje, u Zakonu (NN 133/20) je definirano kako se nakon isteka roka od šest mjeseci od isteka važenja privremenog boravka digitalnog nomada, može podnijeti zahtjev za ponovno reguliranje boravka digitalnog nomada.

Na portalu expatincroatia.com (2021) istaknute su statistike Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske o privremenom boravku digitalnih nomada od siječnja 2021. do prosinca 2021. koje ukazuju na trend rasta brojki u 2021. godini u kojoj su nastupile veće zakonske promjene: a) podneseno je 357 zahtjeva; b) odobreno 166 zahtjeva; c) 28 zahtjeva obustavljeno; d) 11 zahtjeva odbijeno.

2.3. Zahtjev za reguliranjem privremenog boravka u RH

Stupanjem na snagu Zakona o strancima iz 2021 (NN 133/20), digitalnim nomadima može se odobriti privremeni boravak koji omogućava život i rad u Hrvatskoj do godine dana.

Na mrežnim stranicama Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske, u članku Privremeni boravak u svrhu boravka digitalnih nomada (2021), detaljno je opisan kompletan postupak regulacije privremenog boravka, a zahtjev za prijavu moguće je podnijeti i *online*.

2.4. Povlašteni porezni tretman digitalnih nomada

Digitalni nomadi imaju povlašteni porezni tretman, sukladno članku 9 Zakona o porezu na dohodak (NN 115/2016), u kojem se također navodi kako se porez na dohodak ne plaća na primitke fizičkih osoba ostvarene po osnovi obavljanja nesamostalnog rada ili djelatnosti za poslodavca koji nije registriran u Republici Hrvatskoj temeljem stečenog statusa digitalnog nomada sukladno posebnom propisu (Vidas, 2021, cit. prema Zakon o porezu na dohodak, 2016).

Ovim korakom, digitalnim nomadima nastoji se olakšati odluka da odaberu Hrvatsku kao mjesto boravišta i rada. „Hrvatski sabor je početkom ožujka 2021. godine izglasao zakonske izmjene po kojima digitalni nomadi ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu, odnosno državljani treće zemlje koji rabe digitalne tehnologije za obavljanje svog posla kojima je odobren privremeni boravak u RH“ (mint.gov.hr 2021).

2.5. Hrvatska je privlačna digitalnim nomadima

Hrvatska ima brojne prednosti zbog kojih je privlačna digitalnim nomadima. Osim odličnih preduvjeta za rad i prirodnih ljepota, velik udio stanovništva govori engleski jezik.

U cilju privlačenja digitalnih nomada u Republiku Hrvatsku, izrađena je i posebna web stranica “*Croatia, your new office*” (Croatia.hr, 2021) na kojoj su dostupne sve važne informacije vezane uz prijave i boravak digitalnih nomada u Hrvatskoj.

U Hrvatskoj je inicijativu za uvođenje viza za digitalne nomade pokrenuo Jan de Jong, nizozemski poduzetnik i investitor. De Jong se putem poslovne društvene mreže LinkedIn

javno obratio premijeru Andreju Plenkoviću s prijedlogom da Hrvatska kao druga država u Europi uvede vize za digitalne nomade (Petranović, 2020). Odmah po stupanju novog Zakona o strancima iz 2021 (NN 133/20) na snagu, 26. siječnja 2021. izdana je prva viza za digitalne nomade u Hrvatskoj, a ishodila ju je američka državljanka Melissa Paul (Rosanda, 2021).

3. Metodologija

3.1. Analiza sadržaja

Kako bi se ispitalo fenomen digitalnih nomada u Hrvatskoj, korištena je kvantitativna analiza sadržaja te su u svrhu njenog provođenja formirane dvije jedinstvene matrice.

Metoda analize sadržaja podrazumijeva „postupak proučavanja i raščlanjivanja nekog pisanog ili slikovnog materijala kojim se nastoje uočiti neke osobine, odnosno poruke toga sadržaja” (Lamza Posavec, 2006: 152-153). Dijelimo je na kvantitativnu i kvalitativnu (Tkalac Verčić i sur., 2010: 92), a u svrhu izrade ovog rada korištena je kvantitativna.

Prva matrica korištena za analizu sadržaja prilagođena je istraživanju članaka popularnih hrvatskih informativnih online portala te je prakticirana kod evaluacije medijskih tekstova objavljenih na internet stranicama jutarnji.hr, vecernji.hr te 24sata.hr. U analizu je uključen i relevantan digitalni medij koji pokriva područja internet tehnologije, poslovanja i kulture - netokracija.hr. Članci su filtrirani putem tražilice unutar svakog portala putem ključnih riječi “digitalni nomadi”.

Druga matrica formirana je u svrhu istraživanja komunikacije digitalnih nomada u javnoj grupi na Facebooku pod nazivom *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia*. *Digital Nomad Association (DNA) Croatia* je neprofitna organizacija usmjerena na razvoj i promociju Hrvatske kao poželjne destinacije za boravak digitalnih nomada (dnacroatia.com, 2022). Facebook grupa je pokrenuta 11. veljače 2022. godine te na dan 30. ožujka 2022. broji 445 članova.

3.2. Istraživačka pitanja i hipoteze

Za usmjeravanje analize, rad će nastojati dati odgovor na sljedeća istraživačka pitanja:

1. Koji analizirani internet portal je najčešće izvještavao o digitalnim nomadima?
2. Koji je najčešći fokus članaka objavljenih na odabranim digitalnim informativnim medijima u Hrvatskoj na temu digitalnih nomada?
3. Koji hrvatski gradovi se najčešće spominju kao idealna destinacija za digitalne nomade?
4. Kojim jezikom se digitalni nomadi najčešće koriste u međusobnoj online komunikaciji?
5. Kakav digitalni sadržaj digitalni nomadi najčešće dijele s drugim digitalnim nomadima?

Hipoteze koje će u ovom radu biti potvrđene, odnosno opovrgnute su:

- a) Digitalni nomadi se u hrvatskim online medijima prikazuju pretežito u pozitivnom svjetlu.
- b) Digitalni nomadi većinom komuniciraju na engleskom jeziku.
- c) Digitalni nomadi s ostalim korisnicima najčešće dijele sadržaj vezan uz promociju destinacije na kojoj trenutno rade.

3.3. Odabir uzorka i vremenski period

Analizirane medijske objave nastale su kroz vremenski period od 1. siječnja 2021. do 28. veljače 2022. godine. Analiza sadržaja provedena je na tekstovima online odredišta hrvatskih informativnih portala jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr te digitalnom mediju specijaliziranom za internet tehnologije - netokracija.com. Kao jedinica analize korišteni su online članci. Analizirano je 67 članaka uz pomoć matrice od šest pitanja.

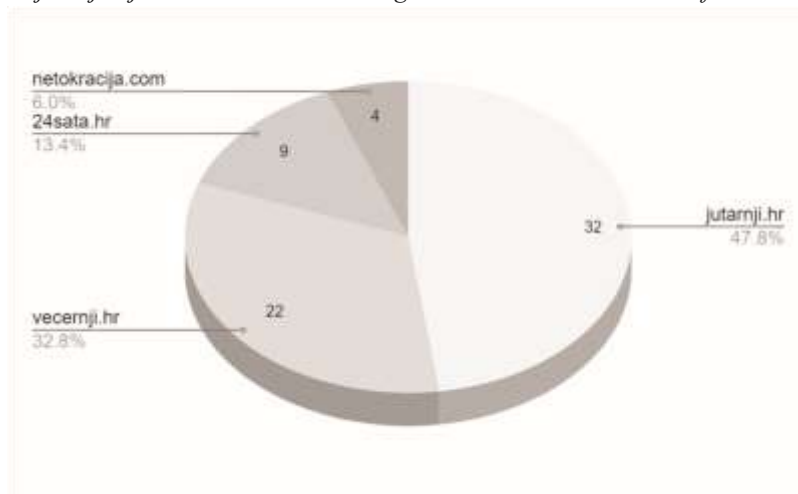
Analizirane objave u javnoj grupi na Facebooku pod nazivom *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia* nastale su kroz vremenski period od 15. veljače do 15. ožujka 2022. U ovom slučaju, kao jedinica analize korišteno je 30 objava korisnika unutar grupe s dodatnom opremom - tekst, fotografija, video, GIF-ovi i poveznice unutar objave. Matrica korištena za drugi dio analize sastoji se od tri pitanja.

4. Rezultati istraživanja

4.1. Analiza sadržaja - objave na jutarnji .hr, vecernji .hr, 24 .sata .hr i netokracija .com

U odabranom vremenskom periodu od 1. siječnja 2021. do 28. veljače 2022. godine, portali jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr i netokracija.com objavili su 67 članaka u kojima se spominju digitalni nomadi. Od toga, najviše tekstova objavio je jutarnji.hr - njih 32. Slijedi ga vecernji.hr s 22 objavljena članka, zatim 24sata.hr s devet objavljenih tekstova te netokracija.com s četiri objavljena teksta. U obzir su uzeti članci u kojima je glavna tema digitalno nomadstvo, ali i oni koji isključivo spominju pojam digitalnih nomada.

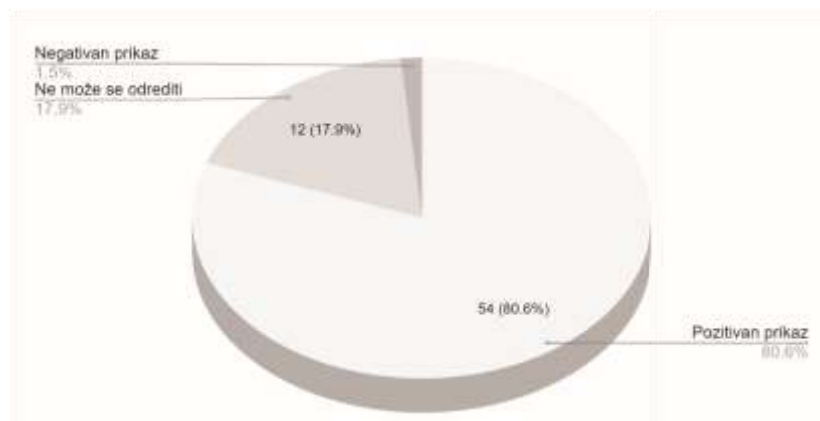
Graf 1. Usporedba broja objavljenih članaka na temu digitalnih nomada na online informativnim medijima

Izvor: Autorice

Digitalno nomadstvo prikazano je pretežno u pozitivnom svjetlu. Tek jedan članak objavljen na portalu jutarnji.hr prikazao ga je kroz negativnu prizmu. Tema članka čiji je sadržaj procijenjen kao primarno negativan jest uživanje „jeftine“ zdravstvene zaštite u Hrvatskoj od strane digitalnih nomada (jutarnji.hr, 2021).

Graf 2. Prikaz digitalnih nomada u online informativnim medijima jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr i netokracija.com

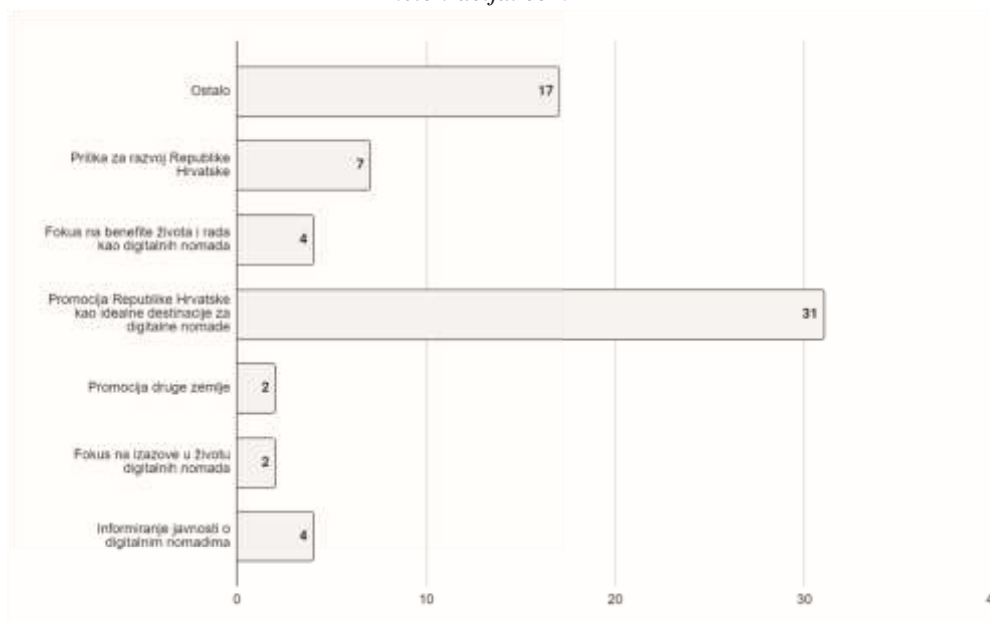

Izvor: Autorice

Tema digitalnog nomadstva pretežno je korištena u svrhu promocije Republike Hrvatske kao idealne destinacije za digitalne nomade - čak 31 objavljeni članak fokusira se upravo na ovaj aspekt. U jednom od analiziranih članaka internet portala Jutarnji.hr (2021) možemo pročitati izjavu ministrice turizma i sporta, Nikoline Brnjac s konferencije o digitalnim nomadima kao novoj razvojnoj mogućnosti hrvatskog turizma. „Hrvatska je idealna destinacija za digitalne nomade, jer uz kvalitetnu internetsku mrežu nudi prirodne ljepote, kulturne vrijednosti, povoljnu klimu te opću sigurnost”, osvrnula se ministrica Brnjac na konferenciji (jutarnji.hr, 2021).

U 77,6 posto članaka, odnosno u 52 od 67 medijskih tekstova Hrvatska se spominje kao poželjna destinacija privremenog boravka za digitalne nomada, no ne uvijek kao glavna već sporedna ili usputna tema unutar članka.

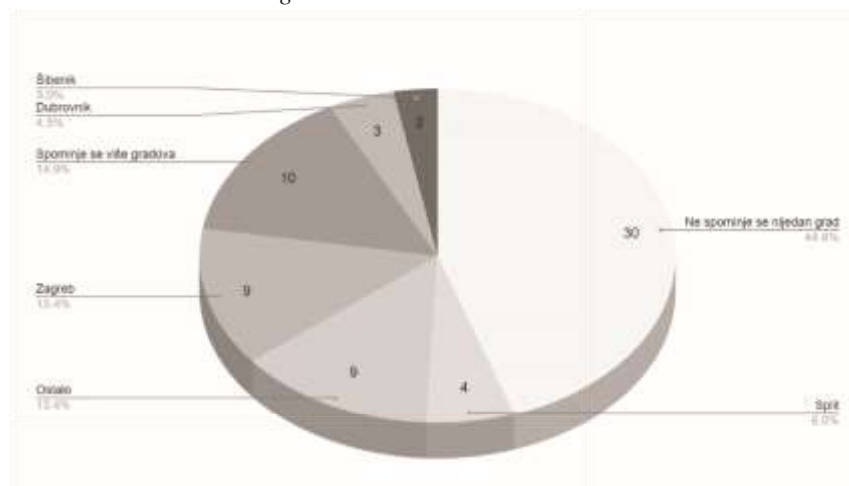
Graf 3. Glavna tema članaka objavljenih na online informativnim medijima jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr i netokracija.com

Izvor: Autorice

Hrvatske destinacije koje se u člancima analiziranih internetskih portala najčešće ističu kao primarna preporuka za digitalne nomade su Zagreb u devet objava, Split u četiri medijska teksta, Dubrovnik u tri objave i Šibenik u dva članka.

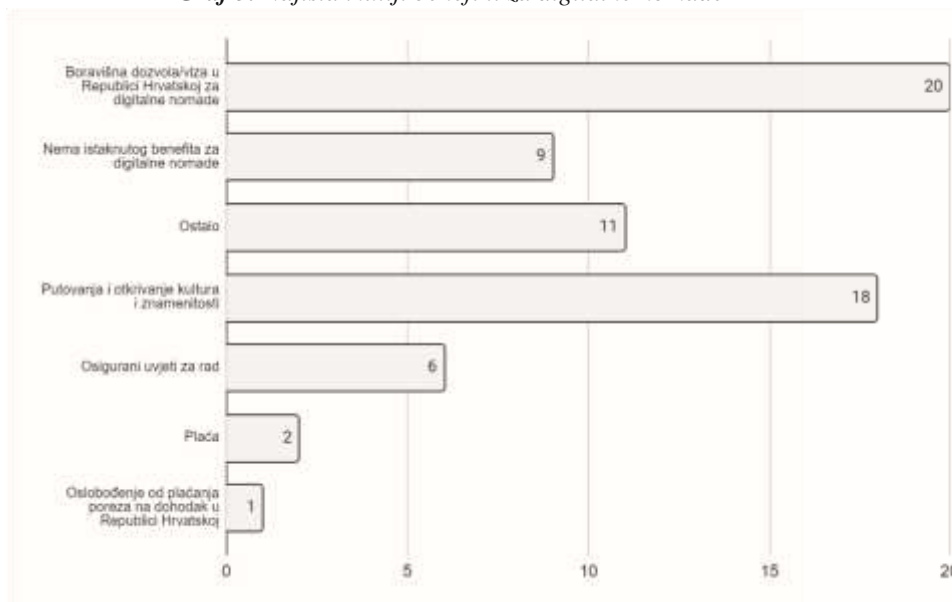
Graf 4. Destinacije u Hrvatskoj koje se spominju kao primarna preporuka kod odabira idealne destinacije za digitalne nomade

Izvor: Autorice

Benefiti za digitalne nomade koji se najčešće ističu u člancima - bilo da se odnose na stil života ili povlastice koje država nudi, su vize za boravak u Republici Hrvatskoj u 20 članaka te putovanja i otkrivanje kultura i znamenitosti u 18 članaka. U člancima se često ističu osigurani uvjeti za rad digitalnih nomada, odnosno dobar internet i radni prostor. Kako prenosi *vecernji.hr* (2021), prema ATTA-inom istraživanju digitalni nomadi dijele nekoliko zajedničkih karakteristika, a „zbog posla na prvom im je mjestu pouzdani i brzi internet, što znači i kvalitetna telekomunikacijska infrastruktura koju odredište mora imati”. Ovo je svakako jedan od benefita koje je digitalnim nomadima važan, ali ujedno i nužan za rad.

Graf 5. Najistaknutiji benefiti za digitalne nomade

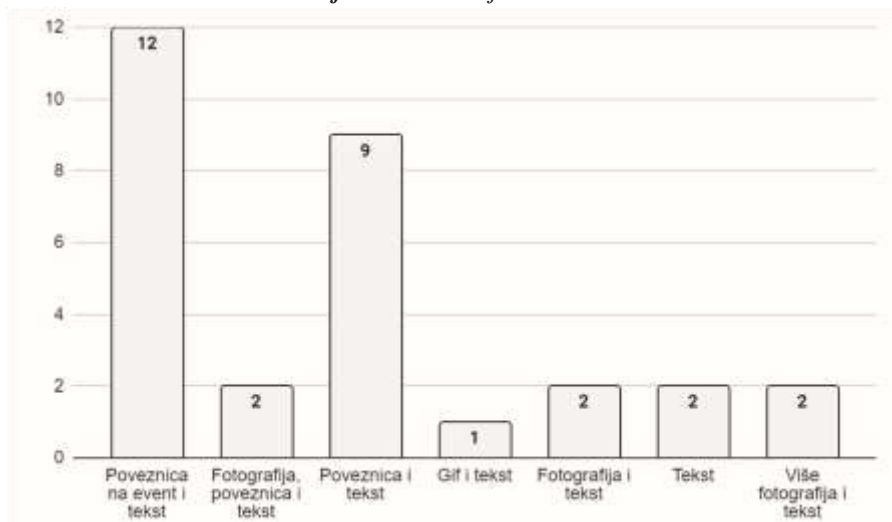
Izvor: Autorice

4.2 . Analiza sadržaja - javna Facebook grupa *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia*

U vremenskom periodu od 15. veljače do 15. ožujka 2022. u Facebook grupi *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia* objavljeno je 30 objava od strane korisnika i administratora grupe. Sve objave komunicirane su isključivo na engleskom jeziku.

Dominantan format objava unutar grupe je poveznica na Facebook event s popratnim tekstom u 12 objava. Slijedi ga format poveznice i teksta, a ostalih devet objava obuhvaća formate fotografiji je i teksta, fotografiji je, poveznice i teksta, teksta, galerije fotografiji je i teksta te GIF-a i teksta.

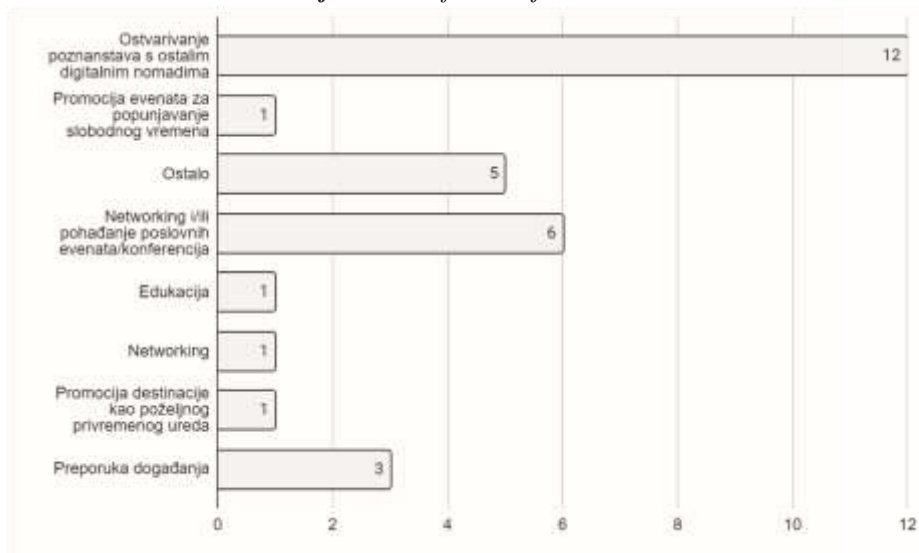
Graf 6. Format objave

Izvor: Autorice

U 40 posto objava glavni fokus je ostvarivanje poznanstava s drugim digitalnim nomadima. Navedeno se direktno nadovezuje na dominantan format objave - poveznicu na event i tekst koji često sadrže opširniji opis i lokaciju događanja. Slijedi ga *networking*, odnosno pohađanje različitih evenata i konferencija s udjelom od 20 posto u analiziranim objavama.

Graf 7. Glavni fokus objave

Izvor: Autorice

5. Rasprava

Na istraživačko pitanje koji analizirani internet portal je najčešće izvještavao o digitalnim nomadima, analizom sadržaja odgovoreno je kako je na ovu temu najaktivniji online informativni medij bio jutarnji.hr s 32 objavljenih članka. Najčešći fokus članaka bila je

promocija Republike Hrvatske kao idealne destinacije za digitalne nomade s ukupno 46,26 posto u ukupnom udjelu tema čime je dobiven odgovor na drugo istraživačko pitanje.

Hrvatska je u 52 od 67 medijskih tekstova spomenuta kao poželjna destinacija privremenog boravka za digitalne nomada. Hrvatski gradovi koji se najčešće kroz kontekst digitalnog nomadstva su Zagreb, Split, Dubrovnik i Šibenik. U deset objava promovira se i po nekoliko hrvatskih gradova istovremeno. Ovim dijelom analize odgovoreno je i na treće istraživačko pitanje.

Čak 80,6 posto članaka digitalne nomade prikazuje kroz pozitivne i odobravajuće konotacije čime je potvrđena hipoteza da se u hrvatskim online medijima digitalni nomadi prikazuju pretežno u pozitivnom svjetlu.

U Facebook grupi *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia* sve objave su komunicirane isključivo na engleskom jeziku te je potvrđena hipoteza, ali i pronađen odgovor na istraživačko pitanje.

Hipoteza kako digitalni nomadi s ostalim korisnicima najčešće dijele sadržaj vezan uz promociju destinacije na kojoj trenutno rade je opovrgnuta. Podaci koje smo dobili analizom sadržaja ukazuju da su digitalni nomadi unutar analizirane Facebook grupe najčešće dijelili objave koje su imale za svrhu ostvarivanje poznanstava s drugim digitalnim nomadima - čak 40 posto objave ovakve je prirode. Slijedi ga *networking* s udjelom od 20 posto u analiziranim objavama.

6. Zaključak

Kvantitativnom analizom sadržaja autorice su nastojale dati dopunu postojećim saznanjima i istraživanjima o digitalnim nomadima u Hrvatskoj. Praćenjem prikaza digitalnih nomada u novim medijima kroz određeni period - kako u online inačicama hrvatskih informativnih portala jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr i netokracija.com, tako i unutar javne Facebook grupe pod nazivom *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia*, formirana su zanimljiva saznanja.

Kvantitativnom analizom sadržaja online članaka objavljenima u vremenskom periodu od 1. siječnja 2021. do 28. veljače 2022. godine na internet portalima jutarnji.hr, vecernji.hr, 24sata.hr i netokracija.com dobivene su sljedeće informacije:

1. U analiziranim hrvatskim online medijima digitalno nomadstvo se prikazuje pretežno u pozitivnom svjetlu, a o njemu je kroz promatrani period najviše izvještavao jutarnji.hr;
2. U 31 od 67 analiziranih članaka, tema digitalnog nomadstva korištena je u svrhu promocije Republike Hrvatske kao idealne destinacije za digitalne nomade;
3. U 77,6 posto medijskih tekstova Hrvatska se spominje kao poželjna destinacija privremenog boravka za digitalne nomada;
4. Hrvatski gradovi koji se u online člancima najčešće ističu kao primarna preporuka za digitalne nomade su redom Zagreb, Split, Dubrovnik i Šibenik;
5. Benefiti za digitalne nomade koji se najčešće ističu u člancima - bilo da se odnose na stil života ili povlastice koje država nudi, su vize za boravak u Republici Hrvatskoj te putovanja i otkrivanje kultura i znamenitosti.

Kvantitativnom analizom sadržaja objava unutar javne Facebook grupe *Digital nomads Croatia powered by DNA Croatia* dobiveni su sljedeći rezultati:

1. Međusobna komunikacija korisnika unutar grupe isključivo je na engleskom jeziku;

2. Dominantan format objava unutar grupe je poveznica na Facebook event s popratnim tekstom na što se direktno nadovezuje podatak kako je u 40 posto objava glavni fokus ostvarivanje poznanstava s drugim digitalnim nomadima.

Kao nastavak ovog istraživanja preporučuje se daljnje praćenje tematike prikaza digitalnih nomada u novim medijima, ali i njihove međusobne komunikacije u grupama na društvenim mrežama, uz moguće širenje analize na forume, internet portale i blogove koji pokrivaju navedenu tematiku. Preporučuje se ispitati relevantne aktere - digitalne nomade, ali i širu javnost metodom intervjua ili ankete u svrhu obogaćivanja informacija o percepciji ovog načina života i rada iz viđenja samih aktera, ali i nezavisnih promatrača koji se bave zanimanjima striktno vezanima uz određeno mjesto rada.

S obzirom da je popularnost fenomena digitalnih nomada svoj procvat doživjela nedavno, tek nas očekuje aktivnije razdoblje izučavanja te praćenja razvoja i usvajanja njihovih obrazaca.

Literatura Knjige

1. Lamza Posavec, V. (2006) *Metode istraživanja u novinarstvu*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti
2. Tkalac Verčić, A., Sinčić Ćorić, D., Pološki Vokić, N. (2010) *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: Kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje*. Zagreb: M.E.P.

Znanstveni i stručni članci

3. Thompson, B.Y., (2018). Digital nomads: Employment in the online gig economy. *Glocalism: Journal of Culture, Politics and Innovation* 2018(1), str. 1-26. **Internetski izvori**
4. Bradbury, P. (2021) *Global Nomad Guide: Croatia has Best Digital Nomad 'Visa'*. <https://www.total-croatia-news.com/digital-nomads-in-croatia/58696-global-nomad-guide> (pristupljeno 27. ožujka 2022.)
5. Croatia.hr (2021) <http://croatia.hr/hr-HR/informacije-o-putovanju/croatia-your-new-office> (pristupljeno 27.03.2022)
6. Dnacroatia.com (2022) *Digital Nomad Association Croatia*. <https://dnacroatia.com/> (pristupljeno 26. ožujka 2022.)
7. Expatincroatia.com (2021) *How to apply for the digital nomad residence permit in Croatia: Guide for 2022*. <https://www.expaticroatia.com/digital-nomad-visa-croatia/> (pristupljeno 27. ožujka 2022.)
8. Jutarnji.hr (2021) Nova razvojna mogućnost našeg turizma: „Hrvatska je idealna destinacija“. <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/nova-razvojna-mogucnost-naseg-turizma-hrvatska-je-idealna-destinacija-15099633> (pristupljeno 27. ožujka 2022.)
9. Jutarnji.hr (2021) Oporba o digitalnim nomadima: „Po kojim kriterijima im je omogućeno da se kod nas jeftino liječe!?!“. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/oporba-o-digitalnimnomadima-po-kojim-kriterijima-im-je-omoguceno-da-se-kod-nas-jeftino-lijece-15054901> (pristupljeno 27. ožujka 2022.)
10. Kelly, H. i Arellano, D. (2021) *WORK AND WANDER: MEET TODAY'S DIGITAL NOMADS*. <https://learn.adventuretravel.biz/research/work-and-wander-meet-todays-digital-nomads> (pristupljeno 21. ožujka 2022.)

11. Mint.gov.hr (2021) Digitalne nomade želi sve više zemalja u svijetu i EU-u MINISTARSTVO TURIZMA I SPORTA. <https://mint.gov.hr/vijesti/digitalne-nomade-zeli-sve-vise-zemalja-usvijetu-i-eu-u/22343> (pristupljeno 25. ožujka 2022)
12. Mup.gov.hr (2021) Privremeni boravak u svrhu boravka digitalnih nomada. <https://mup.gov.hr/gradjani-281562/moji-dokumenti-281563/stranci-333/privremeni-boravak-u-svrhu-boravka-digitalnih-nomada/286832> (pristupljeno 25. ožujka 2022.)
13. NomadList.com (2021) <https://nomadlist.com/> (pristupljeno 21. ožujka 2022.)
14. Petranović, D. (2020) Nizozemski poduzetnik sa splitskom adresom ima odličnu ideju: Zatran sam upitima ljudi sa svih strana svijeta. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/nizozemski-poduzetnik-sa-splitskom-adresom-ima-odlicnu-ideju-zatran-sam-upitima-ljudi-sasvih-strana-svijeta-20200727> (pristupljeno 27. ožujka 2022.)
15. Rosanda, M. (2021) Ova žena je prvi službeni digitalni nomad u Hrvatskoj. ONA ŽIVI U LABINU. <https://www.glasistre.hr/istra/ova-zena-je-prvi-sluzbeni-digitalni-nomad-u-hrvatskojona-zivi-u-labinu-696253>
16. Vecernji.hr (2021) Digitalne nomade želi sve više zemalja, a evo što je njima bitno. <https://www.vecernji.hr/biznis/digitalne-nomade-zeli-sve-vise-zemalja-a-evo-sto-je-njima-bitno-1475192> (pristupljeno 27. ožujka 2022.)
17. Vidas, I. (2021) Digitalni nomadi i “poslovne” vize kroz zakonodavni okvir RH. <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/45843> (pristupljeno 25. ožujka 2022)

Propisi

18. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak. NN 138/2020.
19. Zakon o porezu na dohodak. NN 115/2016.
20. Zakon o strancima. NN 133/20.